

130 lat sanockiego „Sokoła”

1889-2019

DRUHOWIE ZASŁUŻENI DLA „SOKOŁA” I SANOKA

umieszczeni na Tablicy pamiątkowej usytuowanej na ścianie Domu Sokola:

- 1 **DR KAROL ZALESKI** (1856-1941)
- 2 **DR KAROL PETELENZ** (1847-1930)
- 3 **ADAM PYTEL** (1856-1928)
- 4 **FELIKS GIELA** (1859-1936)
- 5 **DR STANISŁAW BIEGA** (1862-1923)
- 6 **INŻ. WŁADYSŁAW ADAMCZYK** (...-1915)
- 7 **DR EMIL GAWEŁ** (1875-1921)
- 8 **JAN KILLAR** (1884-1939)
- 9 **MJR TADEUSZ ZBYSZYCKI** (1892-1987)
- 10 **MARIAN SZAJNA** (1873-1936)

Dr Karol Zaleski (1856-1941)
Wzrostochronca i lekarz TS „Sokol” w Sanoku.

Dr. prezes Adam Pytel

Dr inż. Władysław Adamczyk

Emil
Gaweł

Materiał z dostępnych źródeł (Wikipedia, czasopisma i inne opracowania papierowe)
wybrał: Bronisław Kielar

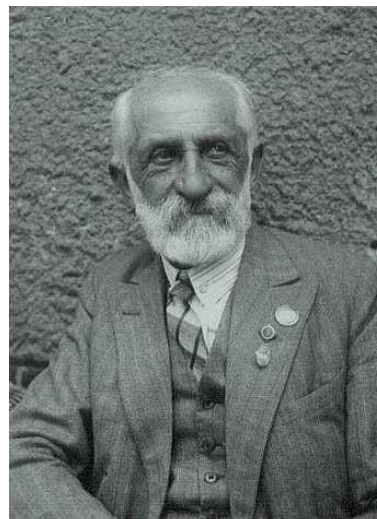
Sanok, 28 czerwca 2019 r.

1. DH DR KAROL ZALESKI (1856-1941)

Karol Zaleski ur. 1.09.1856 r. w Mikulczynie nad Prutem, zm. 20.02.1941 r. w Sanoku. Syn Ludwika, powstańca listopadowego, . Higienista i internista, doktor wszech nauk lekarskich. Studiował na UJ, specjalizował się w klinikach w Wiedniu. Ożenił się pod koniec 1886 r. z Wilhelminą Leixer (1859–1912), nauczycielką, działaczką ruchu abstynenckiego i przeciwalkoholowego i Towarzystwa św. Wincentego à Paulo.

Inicjator i współzałożyciel Polskiego Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół” w Sanoku – 1889 r. (wraz z dyrektorem gimnazjum Karolem Petelenzem i starostą sanockim Leonem Studzińskim).

Pierwszy stały Wydział (Zarząd) TG „Sokół” w Sanoku ukonstytuował się 28 czerwca 1889 roku.

Dr Karol Zaleski - 1856 - 1941
Współzałożyciel i prezes TG "Sokół" w Sanoku

Uzasadniając wielką potrzebę gimnastyki w życiu ludzkim, dr Karol Zaleski powiedział m.in.:

Zaiste zdrowy i silny czuje pewność siebie, a będąc pewnym siebie nabiera wiary w siebie, ta zaś stwarza odwagę i energię. Więcej chyba nie potrzeba do kształcenia charakteru, a jednak gimnastyka osiąga jeszcze więcej w tym kierunku wyrabia bowiem przez systematyczne ćwiczenia tak pojedynczych, jak całych grup mięśni posłuszeństwo, przytomność umysłu, wyrabia odwagę, przyzwyczajają do dokładności i porządku, do znoju i pracy, uczy wytrwałości, wyrabia towarzyskość, kształci umysł piękna i odpowiednio duszę nastroja.

W pierwszej połowie 1889 r. wydał broszurę pt. „Do przyszłych Sokolów”, traktującą o ważnej roli higieny, zdrowia i gimnastyki. Prowadził czynną akcję odczytową. Był aktywnym działaczem sanockiego gniazda sokolego (był we władzach wydziału oraz komisjach towarzyskiej i finansowej), w latach 1890-1897 prezesem. Wraz z przedstawicielami macierzystego oddziału uczestniczył w jubileuszowym I. Zlocie Sokolim od 5 do 6 czerwca 1892 r. we Lwowie z okazji 25-lecia Towarzystwa. Jego nazwisko zostało umieszczone na drzewcu sztandaru TG Sokół w Sanoku, na jednym z 125 gwoździ upamiętniających członków.

28 września 1902 przeprowadził uroczystościom odsłonięcia Pomnika Tadeusza Kościuszki na placu św. Jana, tuż obok swojej willi, wygłaszając okolicznościowe przemówienie.

W 1886 r. przybył do Sanoka i objął posadę lekarza kontraktowego w c. k. jednostce wojskowej w Olchowcach pod Sanokiem, później został lekarzem więziennym, a od marca 1919 r. otrzymał nominację na lekarza miejskiego, pełnił tę funkcję nieprzerwanie do 2 czerwca 1939 r.

Około 1905 r. zaproponował Radzie Miejskiej w Sanoku, aby ta przeznaczyła sześć mórg lasu miejskiego koło Studni Królewskiej na Białej Górze pod budowę Sanatorium Balneologicznego, leczenie miało odbywać się poprzez branie zimnych kąpiel.

Rada Miejska tytułem eksperymentu zezwoliła jedynie na założenie kilku drewnianych łazienek.

Niestety eksperyment z zimnymi kąpielami nie udał się dr K. Zaleskiemu, ponieważ znosiły go tylko silne organizmy.

Był wspaniałym lekarzem i społecznikiem, był też ojcem licznej rodziny. Biografie jego dzieci wpisały się na trwale w historię miasta Sanoka.

Rodzina Zaleskich ok. 1910 r.

Małżeństwo Zaleskich miało dziewięcioro dzieci (sześciu synów i trzy córki). Byli to kolejno Tadeusz (ur. 1887), Juliusz (ur. 1889), Karol Zaleski (ur. 1890), Zygmunt (ur. 1893), Władysław (ur. 1894), Maria (ur. 1896), Jakub (ur. 1899), Jadwiga (ur. 1900) i Zofia (1903-1906, zmarła w dzieciństwie na zapalenie opon mózgowych). Ich potomstwo także przysłużyło się miastu, uzyskując również wyższe wykształcenie oraz zostając patriotami i prawymi ludźmi. Oprócz Marii wszystkie dzieci lekarza ukończyły Gimnazjum Męskie im. Królowej Zofii w Sanoku. Synowie walczyli w I wojnie

światowej; Tadeusz i Karol Zaleski, zostali zesłani w głąb Rosji, zostali żołnierzami 5 Dywizji Syberyjskiej – pierwszy z nich był lekarzem z tytułem doktora, zmarł w 1920 w Krasnojarsku wszczepiając sobie próbnie szczepionkę przeciw tyfusowi, drugi został tam działaczem harcerskim i po czym po sześciu latach w 1920 powrócił do rodzinnego domu, a po wojnie był profesorem fitopatologiem. Władysław i Zygmunt uczestniczyli w wojnie polsko-bolszewickiej. Syn Juliusz został nauczycielem i filologiem, w 1918 współorganizował wojsko w powiecie. Władysław Zaleski (1894–1982) był harcerzem, m.in. uczestniczył z polską delegacją skautową w zlocie w Birmingham, oficerem w wojsku, później pełnił funkcję prezesa Najwyższej Izby Kontroli na Uchodźstwie przez cztery lata. Córka Jadwiga Zaleska (1900–1993) była polonistką, romanistką, nauczycielką wychowania fizycznego, po wybuchu II wojny światowej podczas okupacji niemieckiej 1939–1945 jako harcmistrzyni prowadziła tajne nauczanie w domu Zaleskich. Synowie Juliusz i Jakub w 1940 zostali ofiarami zbrodni katyńskiej, popełnionej przez Sowietów. Zygmunt do 1952 był adwokatem z tytułem doktora praw. Córka Maria, po mężu Hanus, ukończyła Instytut im. Baranieckiego w Krakowie, była działaczką społeczną, m.in. w Lidze Kobiet.

Dom, zwany Willą Zaleskich, a także „Sokolim Gniazdem” został wybudowany tuż nad 40-metrową skarpą w latach 1896–1910 (projekt wykonał w 1894 architekt miejski, inż. Władysław Beksiński, a drugim projektantem był Wilhelm Szomek). W zamyśle doktora Zaleskiego rodowa siedziba miała nawiązywać architektonicznie do pałaców weneckich.

Tytuł Członka Honorowego „Sokoła” otrzymał na 25. Jubileuszowym Walnym Zgromadzeniu Członków w dniu 24.03.1914 r.

Jedna z ulic Sanoka, nosi imię Karola Zaleskiego.

2. DH ADAM PYTEL (1856-1928)

Adam Pytel ur. 16.10.1856 r. w Żukowicach k. Tarnowa, zm. 30.10.1928 r. w Sanoku. Matka Helena Pytłowa (z d. Głowacka), córka Mieczysława i Kazimierzy Głowackiej z Bernatowiczów, urodziła się 26.07.1870 r. w Sepnicy pow. Lubzino niedaleko Tarnowa, zmarła w Sanoku 16.03.1957 r. Na cmentarnych nagrobkach matki Heleny, babci Kazimierzy oraz siostry Stanisławy w Sanoku, jako rodowe nazwisko wyryto w każdym przypadku Prus-Głowacka.

Prof. gimnazjalny, kierownik Gimnazjum – 1912-1917.

Funkcję sekretarza sanockiego „Sokoła” pełnił w latach 1902-1903. Godność prezesa sanockiego „Sokoła” pełnił w latach 1909–1911, 1914–1918, 1918–1927.

Adam Pytel w okresie od 6 września 1914 do 12 września 1914 r. przyjmował w Sanoku Legion Wschodni (~7000 żołnierzy), który wyszedł ze Lwowa w dniu 29 sierpnia 1914 r., pod dowództwem kpt. Józefa Hallera (po decyzji Sekcji Wschodniej Naczelnego Komitetu Narodowego) na trasę: Lwów, Lubień Wielki, Rudki, Sambor (Sąsiadowice), Chyrów (Tarnawa), Ustrzyki Dolne, Lesko do Sanoka. Tu Legion został zasilony miejscowymi ochotnikami, a także pochodzącymi z południowych powiatów Galicji Wschodniej, którzy do Sanoka trafili przez Węgry.

Po postoju w Sanoku, w związku z postępującą rosyjską ofensywą, 12 września Legion Wschodni został przewieziony koleją do Jasła, natomiast kpt. Józef Haller, z sokolim oddziałem konnym wyruszył z Sanoka drogą przez Rymanów, Iwonicz, Duklę do Jasła, aby w tej drodze przeprowadzić ostateczną selekcję (eliminację) i tak szczupłej kawalerii.

Już 19 września formowane oddziały przewieziono do Mszany Dolnej, gdzie 26 września 1914 r. nastąpiło rozwiązanie, a z jego ochotników utworzono 3. Pułk Piechoty, który przewieziono koleją do Syhotu Marmaroskiego (obecnie Rumunia, wtedy Węgry), w ślad za wysłanym tam 2. pułkiem.

31 października/1 listopada 1918 r. Adam Pytel z ramienia „Komitetu Samoobrony Narodowej” i jako prezes „Sokoła” **uczestniczył w przejmowaniu władzy z rąk zaborcy.**

Redaktor „Tygodnika Ziemi Sanockiej”.

Burmistrz Miasta Sanoka – 18.09.1924 r.–12.01.1928 r.

Mianowany Członkiem Honorowym PTG „Sokół” w Sanoku na Walnym Zgromadzeniu 24 marca 1911 r.

Ignacy Paderewski pisze do Adama Pytla

Warszawa 22 stycznia 1919 r.

Pytel, przewodniczący Sokola, Sanok

Oby więcej rodziło się w Polsce uczuć takich, jak którymi wzruszyliście mnie Druhowie i Druhinie Sokola sanockiego. Taka tężyzna moralna idzie od ducha zdrowego – od tej dewizy, która przyświeca Sokolowi polskiemu.

Wy to Druhowie i Druhinie sokolskie jesteście najlepszą cegłą w gmachu narodowym, bo w Waszych zastępach płonął entuzjazm narodowy!

Wyście przygotowali młodzież na trud fizyczny i bohaterstwo.

– Historia zapisze trwałymi zgłoskami dzieje sokolstwa w Polsce. I. J. Paderewski.

W dniu 25.11.2016 r. powyższy, bardzo ważny dokument, otrzymałem od prof. Jerzego Hrebandy z Warszawy, wnuka dh. prezesa Adama Pytla. Bronisław Kiałar

Komenda Wojska Polskiego w powiecie Sanockim

31.X.1918.
10⁴⁵ wieczór.

Do

Wielmożnego Pana Radcy Pytla
w Sanoku

Jutro t. j. dnia 1. listopada uda się delegacja Rady miasta Sanoka ze mną i Wnym Panem do komendanta c. i. k. załogi austryjackiej w Sanoku i zażąda oddania załogi w ręce moje. Upraszam więc o jaknajrychlejsze zwołanie rady miasta. Ja przybędę o godzinie 8³⁰ przed południem do gmachu Sokola.

Antoni Kurka
Komendant wojska polskiego w powiecie
Sanockim.

Strój o ile możebnem narodowy!

30 października 1928 roku cały „Sokół” sanocki pograżył się w żałobie. Zmarł wtedy bowiem jego wielki i zasłużony działacz – druh prezes Adam Pytel (1856-1928). Był on samoukiem. Pochodził z rodziny chłopskiej, mieszkającej w powiecie tarnowskim. Studia na Wydziale Filozoficznym odbył na uniwersytetach w Krakowie i we Wiedniu. Zdobył tam wykształcenie germanisty. Po studiach miał jednak kłopoty z otrzymaniem etatu profesora gimnazjalnego, gdyż władze austriackie uważały go za człowieka niebezpiecznego dla państwa. W tej sytuacji Pytel był zmuszony do udzielania korepetycji w domach prywatnych. Stanowisko profesora gimnazjalnego otrzymał dopiero w 1890 r. roku w Samborze, potem w Krakowie, a wreszcie w 1893 r. w Sanoku.

Z Sanokiem Adam Pytel był związany już do końca swego życia, a więc przez 35 lat.

Rozumiejąc znaczenie „Sokoła” w życiu narodu, związał się z sanockim gniazdem, będąc jego prezesem przez bardzo długi okres.

Podczas pełnienia funkcji burmistrza, Sanok zyskał oświetlenie elektryczne.

Był on człowiekiem przez całe życie uczciwym, bezinteresownym, odważnym, pracowitym, mającym czas na wszystko.

„Kochała Go młodzież szkolna, kochali Go koledzy w zawodzie, druhowie w pracy sokolej, szanowali obcy. Wielką była Jego powaga, wielka wiara w Jego bezinteresowność i sprawiedliwość.

Pogrzeb Jego stał się prawdziwą manifestacją narodową; takiego pogrzebu nie pamiętali najstarsi ludzie w Sanoku”.

Rodzina Adama Pytla. Stoją od lewej Stanisława Głowacka, N.N., Adam Pytel – dziadek. Siedzą od lewej: Kazimiera Głowacka – prababka, moja Mama Jaruzina, babka Helena Pytelowa z Głowackich oraz Stefania i Jadwiga moje ciotki
Zdjęcie opisał Jerzy Hrebanda, wnuk Heleny i Adama Pytla (1856-1928)

W dniu 30 marca 2017 r., Zarząd „Sokoła” wystąpił do Burmistrza Miasta Sanoka o uhonorowanie dh. Adama Pytla nazwaniem ulicy Sanoka jego imieniem.

3. DH FELIKS GIELA (1859-1936)

Feliks Giela ur. 20.11.1859 r. w Złoczowie, zm. 5.02.1936 r. w Sanoku – polski prawnik, aptekarz, burmistrz Sanoka (1905-1914), działacz społeczny.

Tytuł Członka Honorowego „Sokoła” otrzymał na 25 jubileuszowym Walnym Zgromadzeniu w dniu 24 marca 1914 r.

Dochód uzyskany za sprzedany w 1895 r. teren przy ul. Mickiewicza przekazał na potrzeby ubogich, bibliotekę oraz na PTG „Sokół”.

Od września 1896 r. właściciel apteki przy ul. Kościuszki (zburzonej w 1963). Inicjował i wspierał wiele bardzo ważnych działań w Sanoku. Wspierał akcję powstawania pomnika Tadeusza Kościuszki (patrona „Sokoła”), który stanął na Placu św. Jana.

W 1884 r. założył Czytelnię Mieszczańską

Był członkiem założycielem sanockiego „Sokoła” (był wydziałowym. Wraz z innymi Druhami uczestniczył w jubileuszowym I. Zlocie Sokolim od 5 do 6.06.1892 r. we Lwowie z okazji 25. lecia Towarzystwa. Był członkiem „Sokoła” zarówno w czasie zaboru austriackiego, jak i w niepodległej II Rzeczypospolitej. Otrzymał tytuł honorowego członka sanockiego gniazda TG „Sokół”. Był członkiem zwyczajnym Macierzy Szkolnej dla Księstwa Cieszyńskiego.

Pełnił funkcję radnego miejskiego, w tym asesora (kadencji od 1900, asesor), zastępcy burmistrza Aitala Witoszyńskiego od 1903 r. Po wyborze na stanowisko burmistrza Aitala Witoszyńskiego 22 grudnia 1898 r., został wiceburmistrzem i funkcję tę piastował następane lata. Do końca 1905 r. pełnił stanowisko członka komisji szacunkowych podatku osobisto-dochodowego w Sanoku. Po dymisji burmistrza 14 lutego 1905 r. Rada Miasta przez dwa lata nie wybrała jego następcy w wyniku braku wymaganej liczby radnych. W związku z tym magistratem kierował Feliks Giela. Po wyborach w 1907 r. i dalszym braku radnych na posiedzeniu, 1 sierpnia 1907 r. Giela w wyrazie protestu zrezygnował z pełnionej funkcji. Ostatecznie 26 sierpnia 1907 r. rada zebrała się i dokonała wyboru burmistrza, którym został Feliks Giela (jego zastępcą Artur Goldhammer). Jako delegat miasta był członkiem Rady Szkolnej Okręgowej w Sanoku. W czasie sprawowania urzędu przez Feliksa Gielę miasto rozwijało się pod względem gospodarczym i kulturalnym. W czasie katastrofalnej powodzi w 1907 r. miał wkład w pomoc i ratowanie mieszkańców i ich dobytku. Kierował wówczas także Strażą Ogniową. Ponadto stale działał na rzecz osób biednych i potrzebujących, prowadził powstawanie koszar wojskowych przy ul. Adama Mickiewicza w 1912 r., sanockiego szpitala. Prężnie budowano nowe drogi, ulice, kanalizację, a dodatkowo miasto otrzymało połączenie telefoniczne.

W 1910 r. został mianowany tymczasowym naczelnikiem gminy Posada Sanocka w charakterze komisarza rządowego, po jej przyłączeniu do miasta w 1910 r. w wyniku decyzji Wydziału Krajowego we Lwowie z 1909 r. (zastępcą był Jan Staruszkiewicz). Pod koniec 1910 r. ponownie został wybrany radnym Sanoka. W trakcie 1912 r. pełnił urząd burmistrza także po ukonstytuowaniu się nowej Rady Miejskiej 26 czerwca 1912 r. po przyłączeniu do Sanoka gminy Posada Sanocka. W 1912 r. zdecydował się zrezygnować

z funkcji burmistrza z powodu stanu zdrowia (choroba oczu). W lipcu 1912 r. udał się na sześciotygodniowy urlop i od tego czasu obowiązki przejął wiceburmistrz Paweł Biedka. Pod koniec roku sprawą zajęła się Rada Miasta, która przegłosowała wniosek o przekonanie burmistrza do pozostania na stanowisku. Przekonany przez Radę Miasta, która udzieliła mu urlopu, pozostał na stanowisku w 1913 r.. Następnie przebywając na kuracji w Lovranie ponownie przesłał pismo z rezygnacją z funkcji burmistrza z uwagi na stan zdrowia. 14 lutego 1914 r. odszedł definitywnie. Następcą Feliksa Gieli został Paweł Biedka.

Feliks Giela był członkiem rady c. k. powiatu sanockiego wybrany z grupy gmin miejskich (1911, 1912, 1914). Po wybuchu I wojny światowej od 18 września 1914 r. przebywał w Wiedniu. Podczas wojny, po utworzeniu Naczelnego Komitetu Narodowej wszedł w skład Powiatowego Komitetu Narodowego (**PKN**) w Sanoku, a w jego ramach został kierownikiem sekcji finansowej. W 1918 r. wraz z innymi osobistościami miejskimi (jako przewodniczący Wojciech Ślęczka oraz m.in. Adam Pytel, Paweł Biedka, Jan Rajchel, Karol Zaleski oraz wojskowi kpt. Antoni Kurka i kpt. Franciszek Stok) funkcjonował w ramach powołanego 20 października 1918 r. **Komitetu Samoobrony Narodowej**, który 31 października/1 listopada **1918 r. dokonał bez walk przejęcia władzy w Sanoku**. Był radnym pierwszej powojennej kadencji od 1919 r.. Sprawował mandat radnego w Sanoku kadencji od 1924 r. Pełnił stanowisko przewodniczącego dyrekcji Kasy Oszczędności miasta Sanoka (1927).

19 lutego 1914 r., w czasie ustępowania z urzędu burmistrza, jednogłośnie decyzją Rady Miasta otrzymał tytuł Honorowego Obywatela Królewskiego Wolnego Miasta Sanoka w uznaniu działalności na rzecz miasta na stanowiskach wiceburmistrza (w okresie powodzi) i burmistrza (włączenie do miasta Posady Sanockiej). W okresie II Rzeczypospolitej w 1936 r. w uznaniu zasług, władze miasta przemianowały ulicę Zgody w dzielnicy Śródmieście nadając jej imię Feliksa Gieli.

Staraniem Stowarzyszenia Opieki nad Starymi Cmentarzami w Sanoku zabytkowy nagrobek został odnowiony w 2015 r.

4. DH DR STANISŁAW BIEGA (1862-1923)

Stanisław Biega ur. 13.12.1862 r. w Sanoku, zm. 19.04.1923 r. w Warszawie. Dr prawa, syn Jana i Antoniny z Czekańskich, jeden z najbardziej aktywnych członków „Sokoła”, delegat Związku, wykwalifikowany nauczyciel gimnastyki i bibliotekarz.. W 1882 r. ukończył gimnazjum w Przemyślu. Studiował na Wydziale Prawa w Krakowie.

W 1887 r. wstąpił do Służby Skarbowej w Dyrekcji Okręgu Skarbowego w Sanoku.

Jako współzałożyciel PTG „Sokół” w Sanoku, 28.06.1889 r., na pierwszym walnym zgromadzeniu został wybrany w skład Wydziału (Zarządu), jako nauczyciel.

Ćwiczenia dla członków towarzystwa rozpoczyna już 30. października 1889 r., gdy za pośrednictwem prezesa towarzystwa uzyskano od wysokiej Rady Szkolnej Krajowej zezwolenie używania jednej sali tutejszego gimnazjum.

W roku 1903 przeniesiony został do Kołomyi. W 1905 r. jako starszy komisarz Skarbu przeszedł w stan spoczynku. Wchodził w skład redakcji „Słowa Polskiego” we Lwowie, gdzie pozostał do czerwca 1915 r.

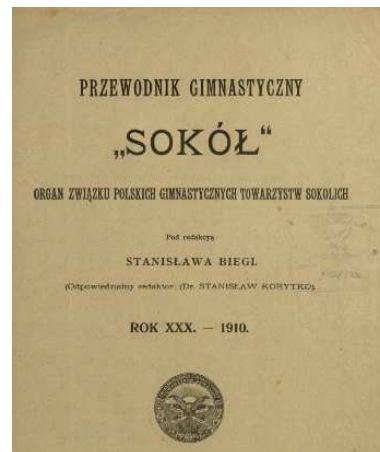

Biega był członkiem Ligi Narodowej, działaczem „Sokoła” w Kołomyi, potem „Sokoła” Macierzy **i jako sekretarz w Związku Sokolstwa Polskiego we Lwowie, zorganizował w 1910 r. pierwszy wszechpolski zlot sokoli w rocznicę Grunwaldu w Krakowie.**

W uznaniu zasług Związek Narodowy Polski w Stanach Zjednoczonych zamianował go na Sejmie Walnym w Chicago 22 stycznia 1912 r. swym członkiem honorowym.

W latach 1902 i 1905 był członkiem Zarządu Okręgowego TSL w Kołomyi. W okręgu tym lustrował liczne Koła, wygłaszał odczyty i przemówienia na obchodach, dał inicjatywę założenia Polskiej Bursy Ludowej w tej miejscowości.

W latach 1905-1915 jako referent kroniki prowincjonalnej w „Słowie Polskim” oddał wielkie zasługi umocnieniu polskości w Małopolsce Wschodniej, rejestrując w tej kronice każdy objaw życia narodowego i działalności polskich towarzystw. Przez 10 lat był sekretarzem Komitetu Głównego Stronnictwa Demokratyczno-Narodowego b. dzielnicy austriackiej.

Stanisław Biega s. Jana zwalczał tworzenie legionów po stronie państw centralnych i przyczynił się do rozwiązania w Mszanie Dolnej legionu wschodniego.

Należał do założycieli Lwowskiego Komitetu Ratunkowego dla uchodźców z Małopolski (zał. 1914/15). Był członkiem Kijowskiej Rady Okręgowej oraz członkiem Rady Zjazdów w Moskwie. Utrzymywał żywe stosunki z istniejącymi wówczas w Rosji polskimi tajnymi organizacjami sokolimi i harcerskimi.

W 1918 r. powrócił do Warszawy, gdzie poświęcił się znów sokolstwu. **Doprowadził do zjednoczenia wszystkich organizacji sokolich w Związek Sokolstwa Polskiego, w którym został wiceprezesem.**

Zorganizował ogólnokrajowy zlot sokoli w 1921 r. w Warszawie.

Stanisław Biega zmarł w Warszawie 19 kwietnia 1923 r.

Po uroczystościach, które odbyły się w Senacie Rzeczypospolitej Polskiej z okazji 150. lecia „Sokoła”, w dniu 20 kwietnia 2017 r., sanoccy Sokoli zapalili światło pamięci na grobie dh. dr. Stanisława Biega.

Byli to: dh Jerzy Robel i dh Paweł Sebastiański.

Zdjęcie: dh Witold Sebastyański.

Syn Stanisława Biega (1862-1923), również **Stanisław Biega** urodzony w Sanoku (1893-1944), ukończył pięć semestrów na Politechnice Lwowskiej, równocześnie przeszedł przeszkolenie wojskowe w Polowych Drużynach Sokolich, po czym wraz z kpt. Józefem Hallerem wyszedł w dniu 29 sierpnia 1914 r. ze Lwowa z Legionem Wschodnim, który składał się z jednego pułku zorganizowanego całkowicie i częściowo uzbrojonego oraz z drugiego pułku, do którego wielu ochotników zgłosiło się dopiero w ostatnich czasach. Ten drugi pułk nie był wcale uzbrojony i tylko częściowo umundurowany, a cały tabor brygady Legionu Wschodniego składał się z kilku zaledwie wózków. Trasa marszu: Lwów, Lubień Wielki, Rudki, Sambor (Sąsiadowice), Chyrów (Tarnawa), Ustrzyki Dolne, Lesko Sanok.

Wielu z sanockiej młodzieży sokolej zgłosiło wtedy swój akces do Legionu i w ten sposób powiększyło jego szeregi.

Po 2. tygodniowym postoju w Sanoku, kilkutysięczny Legion został przewieziony koleją do Jasła, a następnie do Mszany Dolnej. Józef Haller zaś, z sokolim oddziałem konnym wyruszył z Sanoka drogą przez Rymanów, Iwonicz, Duklę do Jasła, aby w tej drodze przeprowadzić ostateczną selekcję (eliminację) i tak szczupłej kawalerii, która powinna być sprawniejsza.

Major Stanisław Biega - 1939

Brat Stanisława Biega (1862-1923), **Leopold Biega** ur. 13 listopada 1848 r. w Sanoku, zm. 26 sierpnia 1910 w Sanoku. Syn Jana Biega, urzędnika magistratu miejskiego w Sanoku i Antoniny, z domu Czekańska. Jego rodzeństwem byli: Henryk (ur. 1844, kanonik, rektor seminarium duchownego w Przemyślu), Władysław (ur. 1850, nauczyciel, dyrektor szkoły w Dynowie), Amalia (ur. 1855), Stanisław Jan (ur. 1862, działacz narodowy i sokoli).

Po ukończeniu szkoły w mieście, kształcił się w seminarium nauczycielskim we Lwowie. Od 1872 r. pracował niespełna rok jako nauczyciel w Baligrodzie, po czym przeniósł się do rodzinnego Sanoka. Tam pracował w czteroklasowej szkole ludowej męskiej, w której później został zastępcą kierownika Józefa Dzungdy. W latach 70. był członkiem C. K. Rady Szkolnej Okręgowej w Sanoku jako reprezentant zawodu nauczycielskiego. Był wybierany 7 lutego 1880 r. podskarbnym i 23 kwietnia 1882 r. członkiem wydziału oddziału Towarzystwa Pedagogicznego w Sanoku. Był wieloletnim dyrektorem szkoły wydziałowej męskiej w Sanoku. Jako prowizoryczny kierownik sześcioklasowej szkoły męskiej w Sanoku w marcu 1895 r. złożył egzamin wydziałowy z III grupy przed komisją egzaminacyjną we Lwowie, po

czym został mianowany rzeczywistym nauczycielem kierującym. Na początku sierpnia 1902 r. został mianowany dyrektorem 3-klasowej szkoły wydziałowej połączonej z 4-klasową szkołą pospolitą w Sanoku. Ponadto uczył rysunków także w Gimnazjum im. Królowej Zofii w Sanoku oraz w Szkole Przemysłowej Uzupełniającej w Sanoku, powołanej w 1893 r.

Pracował jako urzędnik w więzieniu c. i k. Był założycielem i od 13 sierpnia 1881 przez wiele lat pełnił funkcję naczelnika towarzystwa ochotniczej straży pożarnej w Sanoku.

Był członkiem sanockiego gniazda Polskiego Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół” (członek 1893, 1894, 1906, był członkiem wydziału, komisji budowlanej i finansowej, zastępcą delegata związku, w 1896 był gospodarzem i naczelnikiem, w 1907 r. zasiadł w sądzie honorowym).

Działał w bardzo wielu organizacjach sanockich. Był założycielem i współredaktorem „Gazety Sanockiej” oraz współpracownikiem „Tygodnika Ziemi Sanockiej”. Udzielał się aktywnie w życiu społecznym na wielu polach.

Był radnym miasta Sanoka (wybrany w kadencji od: 1893, 1900, 1903, 1907).

Żoną Leopolda Biegi była Kamilla. Jego bratankami (synami Stanisława Jana) byli Stanisław (1893-1944, major dyplomowany Wojska Polskiego) i Bolesław (1896-1976, dyplomata), którymi Leopold opiekował się w Sanoku po separacji ich rodziców.

Pochowany został na Cmentarzu Centralnym w Sanoku. W pogrzebie uczestniczyło kilka tysięcy osób. Rada Zawiadowcza Krajowego Związku Ochotniczych Straży Pożarnych przyznała mu pośmiertnie odznakę honorową za 35 lat służby. Nagrobek Leopolda Biegi został wykonany przez rzeźbiarza Ferdynanda Majerskiego.

Sanok, nagrobek Leopolda Biegi (1862-1923)

5. DH INŻ. WŁADYSŁAW ADAMCZYK (...-1915)

Władysław Adamczyk ur. ~1865, zm. 15 czerwca 1915 w Białej. Ukończył studia techniczne uzyskując tytuł inżyniera. W okresie zaboru austriackiego w ramach autonomii galicyjskiej wstąpił do c. k. służby państwowej. Jako urzędnik C. K. Namiestnictwa w 1880 r. w randze praktykanta budownictwa pracował w oddziale budowniczym starostwa c. k. powiatu rzeszowskiego.

Dh inż. Władysław Adamczyk

Był członkiem-założycielem sanockiego gniazda Polskiego Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół” (1892, 1893, 1894, 1906), pełnił funkcje członka wydziału (1892), wiceprezesa (1896), prezesa (1897-1906). Otrzymał tytuł: Członka Honorowego, oraz tytuł: Honorowego Prezesa sanockiego „Sokoła”, a inicjały jego i żony (M.) zostały umieszczone na drzewcu Sztandaru TG „Sokół” w Sanoku, na jednym z 125. gwoździ upamiętniających członków gniazda.

Działal w wielu organizacjach sanockich. 3 marca 1906 r. w Sanoku odbyła się uroczysta wieczornica stanowiąca pożegnanie z miastem Władysława Adamczyka, który otrzymał wówczas dyplom honorowego członka sanockiego „Sokoła”, przyznany decyzją z 18 lutego 1906 r.

W latach 80. został urzędnikiem starostwa c. k. powiatu bialskiego, gdzie w oddziale budowniczym był adiunktem budownictwa (w 1887 przy budowie drogi Bursztyn-Łopuszna), później do 1892 r. sprawował stanowisko pierwszego inżyniera. Jako inżynier decyzją C. K. Namiestnictwa w 1892 r. został przeniesiony z Białej do Sanoka (w przeciwnym kierunku został przeniesiony inż. K. Lewicki). W tym samym roku został mianowany komisarzem nadzoru kotłów parowych dla powiatów brzozowskiego, liskiego, sanockiego. Podjął pracę w urzędzie budowniczym c. k. starostwa c. k. powiatu sanockiego, gdzie w 1895 r. był inżynierem powiatowym, w grudniu 1895 r. został mianowany starszym inżynierem, w 1897 r. funkcjonował w charakterze rządowym), w 1901 r. był nadinżynierem. Przed 1902 r. był w składzie komisji opiniującej powstanie pomnika Tadeusza Kościuszki w Sanoku. Był członkiem zwyczajnym Macierzy Szkolnej dla Księstwa Cieszyńskiego.

Decyzją c. k. Namiestnika na początku lutego 1906 r. jako starszy inżynier został przeniesiony z Sanoka do Lwowa. W 1906 r. został dyrektorem Zarządu „Towarzystwa kredytowego dla urzędników i służ państwowych dla budowy domów mieszkalnych członkom i dostarczania tymże członkom artykułów spożywczych” w Sanoku.

Jako starszy inżynier pod koniec 1907 r. został mianowany przez c. k. ministra spraw wewnętrznych radcą budownictwa. Sprawował stanowisko c. k. starszego radcy budownictwa w Departamencie Technicznym c. k. Namiestnictwa we Lwowie. Był egzaminatorem kandydatów na autoryzowanych inżynierów budownictwa. Przewodniczącym zarządu Związku Inżynierów Galicyjskiego Namiestnictwa we Lwowie został 2 lutego 1913 r.. Był kilkakrotnie wybierany prezesem tej organizacji. Był członkiem zwyczajnym Towarzystwa Politechnicznego we Lwowie.

Założył rodzinę. Był członkiem Sodalicji Mariańskiej. Pod koniec 1914 r. przebywał w Białej. Zmarł podczas I wojny światowej w trakcie pracy w biurze 15 czerwca 1915 r. w Białej. Został pochowany w Białej 19 czerwca 1915, a w pogrzebie uczestniczył przebywający wówczas w mieście c. k. Namiestnik Galicji, Witold Korytowski.

6. DH DR EMIL GAWEŁ (1875-1921)

Emil Gaweł ur. ~1875, zm. 16 lutego 1921 w Tule. Był synem adwokata dr. Jana Gawła (zm. 1913) oraz bratem Bronisława (ur. 1879, zm. prawd. 1939, nauczyciel) i mjr. Mariana Gawła (1889-1937).

Kształcił się w C. K. Gimnazjum Męskim w Sanoku (w jego klasie byli m.in. Władysław Kucharski, Franciszek Słuszkiewicz). W 1894 zdał egzamin dojrzałości w C. K. Gimnazjum w Jaśle (w jego klasie był Piotr Niezgoda). Ukończył studia prawnicze uzyskując tytuł doktora praw.

Był wieloletnim członkiem i działaczem sanockiego gniazda Polskiego Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół” (1893, 1909, 1912), prezesem gniazda od 1911 r. do 1914 r. (wybierany prezesem 24 marca 1911, 7 kwietnia 1913, uzyskiwał mandat delegata do Związku i Okręgu), pierwszym zastępcą prezesa (wybrany 6 lutego 1920, także delegat do Związku i Okręgu). Przewodniczył ostatniemu walnemu zgromadzeniu sanockiego „Sokoła” przed wybuchem I wojny światowej.

W 1904 r. był koncypientem adwokackim w Jaśle. 22 maja 1909 r. został wpisany na listę adwokatów z siedzibą w Sanoku. Był adwokatem przy C. K. Sądzie Obwodowym w Sanoku. Urzędował przy ulicy Tadeusza Kościuszki w Sanoku. Przy C. K. Sądzie Obwodowym w Sanoku został wybrany przysięgłym zastępcą na rok 1913. Był żonaty (żona była działaczką Towarzystwa św. Wincentego à Paulo w Sanoku). 24 marca 1912 w mieszkaniu Emila Gawła i jego żony zostało dokonane włamanie na tle rabunkowym, następnie wyjaśnione po śledztwie prowadzonym przez sierżanta policji miejskiej Michała Guzika.

Był członkiem wydziału sanockiego koła Towarzystwa Szkoły Ludowej, od 8 grudnia 1910 r. był skarbnikiem założonego wówczas sanockiego związku okręgowego TSL. W październiku 1911 r. został członkiem komisji powszechnego podatku zarobkowego III klasy. Został członkiem zarządu założonej w 1911 r. firmy pod nazwą Polska Spółka Handlowa Kram T.S.L. w Sanoku (wraz z nim nauczyciele Józef Zachara i Stanisław Krogulski). Działał w ramach sanockiego Towarzystwa św. Wincentego à Paulo. Funkcjonował jako redaktor czasopisma „Tygodnik Ziemi Sanockiej”. W wyborach do rady miejskiej w Sanoku w grudniu 1910 r. został zastępcą radnego. Był członkiem zwyczajnym Towarzystwa Upiększania Miasta Sanoka.

Służył w c. i k. armii, na początku stycznia 1907 r. jako rezerwowy kadet (zastępca oficera) został mianowany podporucznikiem rezerwy w pułku artylerii fortecznej. Po wybuchu I wojny światowej został wcielony do armii austriackiej. Brał udział w obronie twierdzy Przemyśl. Jako porucznik pospolitego ruszenia dokonał przekładu z języka niemieckiego felietonu pt. *Pierwsze oblężenie Przemyśla. Wrzesień-październik 1914*, którego autorem był dziennikarz Alexander Roda-Roda, wydanego w 1915 r., a wydrukowanego pierwotnie w piśmie „Neue Freie Presse” z 19 października 1914 r. Po upadku twierdzy Przemyśl został wzięty przez Rosjan do niewoli, z której nie powrócił już do Sanoka. Według listy opracowywanej do 1939 r. przez Sekcję Historycznej Komendy Głównej Koła Żołnierzy b. 5. Syberyjskiej Dywizji W. P. i opublikowanej w czasopiśmie „Sybirak”, Emil Gaweł w stopniu porucznika zmarł 16 lutego 1921 w Tule. Według Tadeusza Miększa, Emil Gaweł po kilku latach i odzyskaniu wolności w trakcie powrotu zarażony tyfusem zmarł już na ziemi niepodległej II Rzeczypospolitej.

7. DH JAN KILLAR (1884-1939)

Jan Killar ur. się 1884 r., zm. 20 lutego 1939 r. w Sanoku. W 1903 r. zdał egzamin dojrzałości w C. K. Gimnazjum Męskim w Sanoku (w jego klasie byli m.in. Jan Rajchel, Franciszek Wanic, Władysław Żarski). Jako student filozofii w 1904 r. był członkiem Komitetu Młodzieży Polskiej w Sanoku. Studiował filologię germańską na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Lwowskiego oraz na Uniwersytecie Wiedeńskim.

Był wieloletnim sympatykiem, aktywistą i członkiem (1920, 1921, 1922, 1924, lata 30) PTG „Sokół” w Sanoku, a funkcję prezesa sprawował od 1927 r. do 1936 r. (z funkcji prezesa ustąpił z uwagi na stan zdrowia).

Został nauczycielem. Zdał egzamin na nauczyciela języka niemieckiego (i filologii klasycznej jako przedmiotu pobocznego) w szkole średniej. Od września 1907 r. został mianowany przez C. K. Radę Szkolną Krajową zastępcą nauczyciela w C. K. Gimnazjum z językiem polskim wykładowym w Tarnopolu. W 1918 r. był profesorem C. K. Państwowej Szkoły Realnej w Rawie Ruskiej z polskim językiem wykładowym. Stamtąd rozporządzeniem Rady Szkolnej Krajowej z 26 września 1919 r. jako profesor został przydzielony do C. K. Gimnazjum w Samborze, został przeniesiony do Gimnazjum Męskiego w Sanoku. W sanockim gimnazjum na przełomie lat 20./30. uczył języka polskiego, języka łacińskiego, języka greckiego, języka niemieckiego, historii, kaligrafii. Wśród uczniów gimnazjum zyskał przydomek „Jasiu”. Od września 1923 r. uczył w gimnazjum w zmniejszonej liczbie godzin w związku z odjęciem kierownictwa seminarium żeńskiego miejskiego w Sanoku. Urlopowany z posady profesora gimnazjalnego został powołany na stanowisko dyrektora Miejskiego Prywatnego Seminarium Nauczycielskiego Żeńskiego w Sanoku, które sprawował od 1923 r. do 1929 r. (szkoła działała w budynku późniejszego II Liceum Ogólnokształcącego im. Marii Skłodowskiej-Curie w Sanoku). Rozporządzeniem Kuratorium Okręgu Szkolnego Lwowskiego z 21 września 1933 r. otrzymał urlop zdrowotny od 14 września do 14 grudnia 1933 r. Rozporządzeniem KOSL z 9 stycznia 1934 r. został zaszeregowany do grupy VII w zawodzie, a rozporządzeniem KOSL z 24 lutego 1934 r. został przeniesiony w stan spoczynku.

Działał aktywnie społecznie. Należał do wielu organizacji i towarzystw w Sanoku, regularnie brał udział w wydarzeniach i akcjach narodowych w mieście.

Był działaczem koła Towarzystwa Szkoły Ludowej w Sanoku, pod koniec lat 30. został jego prezesem. Został działaczem Towarzystwa Nauczycieli Szkół Wyższych, a po przekształceniu Towarzystwa Nauczycieli Szkół Średnich i Wyższych, w którym był zastępcą członków z powołania zarządu okręgowego we Lwowie. Zaangażował się w ruch endecki, był przewodniczącym koła endeckiego w Sanoku, działającego przy ulicy Zamkowej. W latach 20. był członkiem ekspozytury powiatowej Polskiego Towarzystwa Opieki nad Grobami Bohaterów w Sanoku. W 1931 r. był jednym z reprezentantów gminy Posada Olchowska w komisjach, które miały prowadzić rozmowy w Wydziale Powiatowym w sprawie przyłączenia gminy do miasta Sanoka.

Hobbystycznie kolekcjonował stare monety. Zamieszkiwał w domu przy ulicy Rymanowskiej w Sanoku pod Górą Parkową. Postać Jana Killara została uwieczniona w rzeźbie drewnianej autorstwa sanockiego artysty i oficera, Józefa Sitarza.

Zmarł 20 lutego 1939 w Sanoku. Został pochowany na Cmentarzu Centralnym w Sanoku. Jego żoną była Karolina (1886-1943). Ich dziećmi byli Mieczysława (1917-1998) i Marian (1918-1982, lekarz i oficer).

8. DH MJR TADEUSZ ZBYSZYCKI (1892-1987)

Tadeusz Zbyszycki, ur. 1892 r. w Sanoku?, zm. w Argentynie ~1987 r. Maturę zdał w Sanoku w 1910 r.?

W czasie okupacji, zmieniając miejsce zamieszkania, mieszkał również u Edmunda Słuszkiewicza, z którym się przyjaźnił. Tu, w bardzo trudnym okresie był przechowywany Sztandar sokoli (1939-1957), przejęty w 1957 r. przez rodzinę Jadwigi i Romana Słuszkiewiczów, mieszkających przy ul. Młynarskiej. Roman Słuszkiewicz (brat Edmunda) był przed wojną gospodarzem TG „Sokół” w Sanoku. Po wojnie (lata 70.), w czasie rozbiórki domu E. Słuszkiewicza usytuowanego pod Parkiem, powyżej obecnego Parkingu, odnaleziono w skrytce, duże archiwum (dokumentów, plakatów, zdjęć) z okresu okupacji. Nie wiadomo jednak co się stało z tymi dokumentami.

Mjr Tadeusz Zbyszycki, po wyzwoleniu brał udział w organizowaniu zniszczonego przemysłu naftowego w Sanoku. Siedzibą tej pierwszej organizującej się Dyrekcji było Jego prywatne mieszkanie w Sanoku przy ulicy Kolejowej.

Wiceprezes TG „Sokół” w Sanoku (1927-1936).

Po wojnie zaczęła się nim interesować „ubecja”. Również jego synem (również Tadeuszem). Syn jakimś sposobem uciekł aż do Argentyny, natomiast mjr Tadeusz Zbyszycki usiłował „zgubić się” w Warszawie. Był z wykształcenia farmaceutą i znalazł pracę w warszawskiej aptece, ale po pewnym czasie został poinformowany przez rodzinę, że jest „namierzony” i w tej sytuacji natychmiast ucieka za synem do Argentyny.

Przed ucieczką do Argentyny, mjr Tadeusz Zbyszycki w liście napisanym 18.02.1957 r. w Warszawie, adresowanym do Kochanego Stacha (*najprawdopodobniej Pirożyńskiego*), który to list dh. Janina Stefańska przekazała w listopadzie 2003 r. Zarządowi PTG „Sokół” w Sanoku, napisał:

Kochany Stachu !

Mając zamiar w czasie niedługim wyjechać z kraju do Argentyny, chciałbym przed wyjazdem załatwić sprawę na sercu mi leżące, mianowicie sprawę fortepianu naszego sanockiego „Sokoła”.

Jak Ci niewątpliwie wiadomo, Zarząd Sokoła zakupił przed samą wojną w r. 1939 dla T-wa fortepian. Gdy Niemcy zajęli Sanok, kilku członków T-wa wśród których i ja się znajdowałem, chcąc ratować przynajmniej fortepian przed grabieżą, zdeponowało go u druhny śp. Bogumiły Martynowskiej, dając Jej jako legitymację, uprawniającą do posiadania tegoż, skrypt dłużny

(fikcyjny), stwierdzający, że „Sokół” zaciągnął u Niej pożyczkę w kwocie 10 000 zł. (dziesięć tysięcy złotych) właśnie na zapłacenie tego fortepianu.

Przez jakiś czas fortepian pozostawał u niej w spokoju, ale na skutek czyjegoś donosu Niemcy zabrali go stamtąd i ulokowali w mieszkaniu Niemca, w domu kś. Debczaka. Gdy w 1944 r. uciekli, a fortepian pozostawili na miejscu, po gruntownym rozważeniu sprawy w gronie kilku osób zdecydowaliśmy zdeponować go u śp. druhny Zofii Pirożyńskiej, na czas nieokreślony, gdzie się do chwili obecnej znajduje.

Ponieważ – jak wieści krążą – T-wo „Sokół” ma być reaktywowane, przy czym odzyska prawa do rewindykacji zabranego mienia, przeto wyjeżdżając z kraju chciałbym z góry usunąć wszelkie niejasności i kłopoty jakie w związku tym mogłyby się wyłonić. Bo nie jest

przecież wykluczone, że skutkiem upływu lat, jak również z powodu zgonu dwóch osób najbardziej zainteresowanych (Martynowskiej, Pirożyńskiej) pamięć o tych wydarzeniach mogła ulec przekształceniu, albo nawet się zupełnie zatrzeć. A że ja właśnie czuję się najbardziej zobowiązanym dzisiaj do wyświetlenia, gdyż w całej tej akcji brałem czynny i decydujący udział, przeto nie mógłbym spokojnie jechać, gdybym ciężaru tego nie pozostawił tutaj osobom godnym tego zlecenia.

Dlatego składając to wyjaśnienie proszę Cię Kochany Stachu, o zebranie kilku przebywających w Sanoku druhów, którzyby rozpatrzywszy to zagadnienie, podjęli decyzję co do dalszych losów tego fortepianu. Równocześnie proszę też Ciebie Kochany jak również i wyżej wspomniane Grono wtajemniczonych o rozpatrzenie sprawy przechowywanego w moim mieszkaniu naszego drogiego Sztandaru-sokolego, który dziwnym zrzędzeniem losu, udało mi się uratować od zagłady.

Załatwienie obu spraw będzie równoznaczne z uwolnieniem mnie od dalszej odpowiedzialności moralnej i pozwoli mi spokojnie podjąć planowaną podróż.

O powziętej decyzji proszę uprzejmie o powiadomienie mię.

Przesyłając jak najserdeczniejsze pozdrowienia, ściskam i całuję Cię serdecznie szczerze oddany.

Kopię listu otrzymują:

Druhny S. Stefańska, Z. Słuszkiewiczówna, B. Buczkówna oraz Druhowie Fastnacht, B. Słuszkiewicz.

Warszawa, dn. 18 lutego 1957.

Mój adres: Tadeusz Zbyszcki, Warszawa 27 ul. Kozielska 4 m.24.

Dopisek odręczny: Przy sposobności załączam piękne ukłony oraz ucałowania rączek. Zbyszcki.

Na odwrocie listu istnieje dopisek, wykonany ołówkiem, innym, odręcznym pismem o następującej treści:

1957 Fortepian jest u Pirożyńskich własność?

Sokoła Dh T. Zbyszcki

Odpis sporządził: Bronisław Kielar, 14.11.2003 r.

Mjr c. k. armii austriackiej. Był znanym bibliofilem o największym zbiorze w Sanoku.

Jego zbiór w r. 1939 liczył 6000 tomów. Gromadził także prasę konspiracyjną, afisze dotyczące rozporządzeń, obwieszczeń i zawiadomień. Podczas odwrotu wojsk niemieckich z ziemi sanockiej w 1944 r., Zbyszcki wywiózł około 5000 najwartościowszych książek do Bukowska, gdzie w czasie walk frontowych spłonęły. Pozostała część księgozbioru została ukryta w domu prywatnym i w ten sposób ocalała.

W swoim mieszkaniu ukrył sztandar sokoli przed Niemcami, a następnie przed władzą PRL, w bardzo trudnym okresie 1939-1957.

Wg relacji Anny Taworskiej-Strzeleckiej („TS”-20.10.2017) Jej wujek-dziadzio, emerytowany major Tadeusz Zbyszcki, mieszkał w domu sąsiadującym z domem Jej babci, o którym pisze: „Prawie codziennie go spotykałam. Lubiliśmy się choćby ze względu na wspólne zainteresowania i zamiłowania - wujek miał dwa owczarki niemieckie Azę i Bąka, ja Ralfa.

Młodszy syn wujka Zbyszckiego, Zbyszek, student AGH w Krakowie, zmarł na białaczkę pod koniec swego pierwszego roku akademickiego. Maturę zdał w Sanoku w r. 1944. Starszy syn wujka Zbyszckiego, Tadecek, maturę zdał również w Sanoku, potem skończył studia weterynaryjne we Lwowie. W czasie okupacji pracował zawodowo w jednej wsi pod Sanokiem, o ile się nie mylę w Bukowsku.

Wujkowi udało się przeżyć okupację niemiecką, lecz gdy nadeszło „wyzwolenie” zaczęła się nim interesować „ubecja”. Również jego synem Tadeckiem. Tadecek uciekł (nie mam pojęcia jak) aż do Argentyny, wujek usiłował „zgubić się” w Warszawie. Był z wykształcenia farmaceutą, znalazł pracę w warszawskiej aptece.

Mój dziadzio, Kazimierz Michalski, który jakiś czas jeszcze pracował po wojnie jako dyrektor banku, dostał „cynk”, że władze „namierzyły” wujka Tadeusza Zbyszycyckiego. Wysłano mnie więc do Warszawy z tą wiadomością. Tego samego dnia wujek uciekł do Argentyny, nie wiem dotychczas, jakim sposobem. Po jakimś czasie zaczął pisywać do brata mojej mamy, Adama Michalskiego (późniejszy profesor biologii, maturę zdał w Sanoku w r. 1918-1919), z którym się bardzo przyjaźnił, a jego syn Tadecek do mnie. Wiedział, że kończę studia weterynaryjne. Mam do dziś list i książkę weterynaryjną, po hiszpańsku, którą mi przysłał.

1939 – Zarząd TG „Sokół” w Sanoku
Siedzą od lewej: 1. Eugenia Kudłowa, 2. mjr Tadeusz Zbyszycycki, 3. dr Jerzy Pietrkiewicz – prezes, 4. mgr Jan Hrabec, 5. Emil Rudak, 6. Antonina Buriak, 7. Lambert Grosse.
Stoja od lewej: 8. Prof. Stanisław Barański, 9. Władysław Fasnacht, 10. Franciszek Rogoziński, 11. Stanisław Potocki, 12. Mieczysław Malikowski, 13. Stanisław Dabrowski, 14. Hieronim Konopnicki.
Zdjęcie ze zbioru Państwa Marii i Zbigniewa Kilarskich.

Od chwili przeczytania „Szkiców z dziejów Sanoka” oraz rozmaitych, często bardzo kontrowersyjnych, wypowiedzi w TV, przestałam lubić historię. Za dużo jest w niej „przekrętów” spowodowanych bądź to sytuacją polityczną, bądź niesprawdzonymi informacjami.

Swoje wspomnienia piszę „do szuflady” dołączam do nich ocalałe fotografie, które często sama robiłam. Żyją jeszcze nieliczni świadkowie minionych zdarzeń. Jest rok 2005 i jest tych świadków coraz mniej. Pomału odchodzimy.... Anna Taworska- Strzelecka”.

Niezwykli zwykli

Książki to była jego miłość, jego życie. Gromadził je od wczesnej młodości – początkowo jakkolwiek, a później tylko wydawnictwa wartościowe, rzadkie bibliofilskie, ponadto jego druki własne z Sanoka i okolicy.

Do książki odwołał się, już do składu, prawie tygodnik. Żył nią, marzył, myślał i pisał w swoim czy innym kłopotku. W 1939 r. jego księgozbiór liczył już ponad 6000 zwartych tomów, opracowanych w katalogu naukowym według systemu dziesiętnego. Były to najcenniejsze wydawnictwa: Trawiła-Towarzystwa i Michalskiego, Kosłanicy „Atlas”, św. Wojciecha, Wagnera, Towarzystwa Wydawniczego „Jit”.

Z bibliofilskich zaszytów w jego zbiorach znajdowały się nawet wydane w Rzymie w 1780 r. książki ks. Ignacego Władka „O naukach wyznawczych”, „Encyklopedja Wergiliusza w różnych tłumaczeniach”, wszystkie dzieła ks. Waleriana Kalinki z zakresu Szejmy

Członkostwo, Księgi, Chwała, Piękność, Bieda, Artyści. W obrotach czasopiśmie do najbardziej wartościowych należały: „Belona” z lat 1918-19, „Mój i Ojczyzna” – wydawnictwa literatury uniwersyteckiej z lat 1918-30, „Głos Sanoka”, „Zebrał bardzo cenną i ciekawą literaturę niemiecką dotyczącą wojny polsko-niemieckiej 1939”.

W zbiorze druków z zakresu okupacji przez konspiracyjną jednostkę Jan Radziwiłł ps. Dzwonarek, który podobnie jak major Tadeusz Zbyszycycki był sympatykiem Stronnictwa Narodowego i pełnił funkcję kierownika informacji i przynagrody w sztabie Obwodu Armii Krajowej „Sm” w Sanoku.

Ponadto major bibliofil zgromadził pokazane zbiory własne, przepiękne, 5000 nymfomaniackich kopiek do Bukowska, gdzie podczas walk (miejscowych pań w państwie) wstąpił z zębami, w literaturze słowackiej.

Porozumienie księgozbiór, spakowany w drewnianych skrzyniach, znajdował się w mieszkaniu, skąd po zakończeniu działań wojennych został wywieziony i skryty. W domu pozostała jedynie na półkach kilkadziesiąt tomów, a wywiezionych kilkadziesiąt kopiek do Bukowska, gdzie podczas walk (miejscowych pań w państwie) wstąpił z zębami, w literaturze słowackiej.

Publikacje te w latach czterdziestych, zamknięte w komórkę przeznaczoną na skład materiałów realnej polonijnej przy ul. Mickiewicza (via a via) w Sanoku (nieistniejących), należącej do rodziny Słuszkiewiczów. Obecnie białe są już w ruinie.

Druki własne, prasa kompromitująca archiwum dotyczące Sanoka i Ziemi Sanockiej – według informacji Janiny Rytarowskiej – zostały prawdopodobnie przejęte przez sukcesorów majora T. Zbyszycyckiego, który nie są jego synowie, mieszkający obecnie we Wrocławiu.

Z uwagi na dużą wartość tych materiałów dla naukowej historii regionalnych warto byłoby podjąć starania, aby je pozyskać lub przynajmniej zrealizować. Książki służyłyby też ocaleniu od zapomnienia oficera Wojska Polskiego majora Tadeusza Zbyszycyckiego – w Sanoku.

Miłość majora Zbyszycyckiego

major Tadeusza Zbyszycycki, bo o jego księgozbiórze mowa, zgromadził całą pracę konspiracyjną (także ta, która przeprowadzana wśród nieprzyjaciół) jako ukazywała się w Sanoku lub tutaj doznatała z zewnątrz, m.in. „Przegląd Tygodniowy”, „Sm” – organ Komendy Obwodu Armii Krajowej. Ulaściwił się 37 numerów tego pisma. Ostatni numer nosił tytuł „Przegląd Polski” dla zmylenia wroga, który spadł na trup wydawnictwa Bibliograficznych zbiorów

obwodził i zawiadomił okupanta oraz dotyczących losów sanockich Żydów w latach 1939-43. Zakładano materiały, w których posiadanie grzybieli kamier, przechocewał na archiwum niemieckiego – przedsiębiorstwa inżynierskiego Karpathan Öl w Sanoku, którego był pracownikiem.

Ciężko okupacji zbioru przewidywać, ale już podczas odwrotu wojsk niemieckich z Sanoczyny w listopadzie 1944 r. Tadeusz Zbyszycycki – w obawie o swój najcenniejszy skarb – wywieził około

5000 nymfomaniackich kopiek do Bukowska, gdzie podczas walk (miejscowych pań w państwie) wstąpił z zębami, w literaturze słowackiej.

Porozumienie księgozbiór, spakowany w drewnianych skrzyniach, znajdował się w mieszkaniu, skąd po zakończeniu działań wojennych został wywieziony i skryty. W domu pozostała jedynie na półkach kilkadziesiąt tomów, a wywiezionych kilkadziesiąt kopiek do Bukowska, gdzie podczas walk (miejscowych pań w państwie) wstąpił z zębami, w literaturze słowackiej.

Tadeusz Maria Zbyszycycki s. Tadeusza, ur. 21.05.1916 r. w Wiedniu. Do klasy trzeciej Państwowego Gimnazjum im. Królowej Zofii w Sanoku został przyjęty w 1927 r., gdzie uzyskał Świadectwo dojrzałości w 1933 r.

Studia weterynaryjne ukończył we Lwowie. W czasie okupacji pracował zawodowo w Bukowsku.

Po wojnie zorientował się, że interesuje się nim UB i zdołał uciec do Argentyny.

Tadeusz Maria Zbyszycycki, ur. 21.05.1916 r.

9. ANTONI MOROŃCZYK (1914-1976)

Antoni Morończyk ur. 11 maja 1914 r. we wsi Sielec-Bieńków, zm. 15.07.1976 r. w Warszawie. Spoczywa na Wojskowym Cmentarzu Powązkowskim – kwatera A-39-5-4.

Doc. dr na Akademii Wychowania Fizycznego w Warszawie. W latach 1974-1976 był zastępcą dyrektora Instytutu Sportu warszawskiej AWF, a od 1971 był kierownikiem Zakładu Lekkiej Atletyki.

Tuż po zakończeniu II wojny światowej wraz z przyjacielem Kazimierzem Stropkiem czasowo przebywał w Sanoku, gdzie był inspiratorem i organizatorem uprawiania sportu wśród młodzieży.

W tym czasie jako lekkoatleta startował w barwach Sanoka w rywalizacji międzymiastowej z Rzeszowem.

Antoni Morończyk, jako kierownik Powiatowego Komitetu W. F., uczestniczył 28 października 1945 roku w sali sanockiego „Sokoła” w posiedzeniu Tymczasowego Zarządu Polskiego Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół” w Sanoku, w którym uczestniczyli: Władysław Fastnacht, Emil Teodorowicz, Ludwik Patała, Schwarz, Kazimierz Stropek, Zofia Pierożyńska i Stanisław Pierożyński. Zarząd „Sokoła” w Sanoku doszedł do wniosku, aby: „sali na kinoteatr nie wydzierżawiać, gdyż wydzierżawienie sali utrudniałoby normalną działalność Towarzystwa w dziedzinie wychowania fizycznego”.

Bierze udział w Walnym Zgromadzeniu „Sokoła” w Sanoku zorganizowanym 13 stycznia 1946 r. w Domu Sokoła.

W dniu 26.02.1946 r. został wybrany prezesem reaktywowanego wówczas sanockiego gniazda Polskiego Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół”. Towarzystwo nie mogło jednak działać ze względu na odmowę zarejestrowania Towarzystwa przez Wojewódzki Rzeszowski – Wydział Społeczno-Polityczny pismem .II/4348/45 z 6.03.1946 r. następuje bardzo długa przerwa w działalności Towarzystwa.

Antoni Morończyk przenosi się do Warszawy.

Jako zawodnik zdobył sześciokrotnie mistrzostwo Polski w skoku o tyczce: w 1935, 1946, 1947, 1948, 1949 i 1950; był również dwukrotnym wicemistrzem (w 1936 i 1945) oraz brązowym medalistą w 1934. Dwukrotnie zwyciężył w halowych mistrzostwach Polski w 1948 i 1949, a trzy razy zdobył srebrny medal. Zajmował także finałowe lokaty w MP w skoku w dal w 1933 i 1935 i w trójskoku w 1933 i 1934. 8 stycznia 1939 w Toruniu poprawił rekord Polski w trójskoku z miejsca w hali wynikiem 9,09 m.

W latach 1935-1950 osiem razy startował w meczach reprezentacji Polski w skoku o tyczce, odnosząc 3 zwycięstwa indywidualne.

Rekord życiowy Morończyka wynosił 4,10 m (21 maja 1939 w Katowicach).

Był zawodnikiem Sokoła-Macierzy Lwów (1931-1935), Warszawianki (1936-1939), AZS Kraków (1945-1948), Syreny Warszawa (1948) i Ogniwa Warszawa (1949-1950).

Został jednym z trenerów *Wunderteamu*. W latach 1954-1958 pracował jako trener w PZLA, był zastępcą dyrektora Ośrodka Przygotowań Olimpijskich w Warszawie (1958-1961), a AWF w Warszawie w 1956, a od 1961 do 1965 był wiceprezesem PZLA i szefem szkolenia kadry narodowej.

ZMARŁ ANTONI MOROŃCZYK

Opinia sportowa łączy osobę Antoniego Morończyka — przede wszystkim z osiągnięciami lekkoatletycznej reprezentacji Polski, zwanej Wunderteamem. Należał Antoni Morończyk do galerii entuzjastów, która zbudowała powojenną potęgę naszej królowej sportu.

Trzeba jednak pamiętać, że dołożył swoją cegiełkę nie tylko do chwały Wunderteamu. Przed wojną był przecież czołowym tyczkarzem. W roku 1939 ustanowił rekord życiowy — 4,19 m., który długo pozostawał jednym z najlepszych wyników w Polsce.

Antoni Morończyk — jako trener — stworzył podwaliny wielkiego gmachu, jakim stała się u nas konkurencja skoku o tyczce. Zenon Ważyński i Andrzej Krzesiński kontynuowali doświadczenia swego nauczyciela, odnosząc sukcesy w Europie i jeszcze w roli zawodników, a później — na polu szkoleniowym i naukowym.

Ich wielki mistrz został w okresie olimpijskiego czterolecia, między Rzymem a Tokio, szefem szkolenia PZLA.

Doprowadził wraz z grupą o danych trenerów-fanatyków — w najlepszym tego słowa znaczeniu — do największego triumfu polskiej lekkoatletyki, którego zewnętrznym wyrazem był nie tylko medalowy plon na Igrzyskach tokijskich (2 złote, 4 srebrne i 2 brązowe medale), lecz także osiągnięcia naszej młodzieży na I Europejskich Igrzyskach Juniorów w Warszawie.

Ostatnie lata jego życia wypełnione były pracą naukową w warszawskiej AWF. Doc. Morończyk myślał jednak nie tylko o sprawach czysto naukowych. Marzyła mu się nowoczesna baza lekkoatletyczna na Bielanach. Z jego m. in. inicjatywy — powstała zmodernizowana hala dla lekkoatletów i piękny stadion, wyposażony w syntetyczną nawierzchnię.

Sukcesy naszych tyczkarzy sprawiały doc. Morończykowi nie lada satysfakcję. Niedziśniejszy mistrz odszedł jednak w chwili, gdy mógł być świadkiem może największego triumfu polskiej tyczki. Nie zdążył...

W dniu 15.VII.1976 r. zmarł po ciężkiej chorobie w wieku 62 lat

doc. dr ANTONI MOROŃCZYK

szef dyrektora Instytutu Sportu Akademii Wychowania Fizycznego w Warszawie, zasłużony działacz sportowy, długoletni nauczyciel akademicki, odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia PRL, Złotą Odznaką Zasłużonego Działacza Kultury Fizycznej, Medalem Zasłużonego Działacza Sportu, Złotą Odznaką Janka Krasickiego i innymi.

Wystąpienie żurów w dniu 19.VII.76 r. od godz. 13.00 do godz. 14.00 w Domu Pogrzebowym na Cmentarzu Powązkowskim d. wojskowy. Pogrzeb odbędzie się o godz. 14.00.

W Zmarłym straciłmy nieodwołanego nauczyciela akademickiego i wychowawcę, byłego olimpijczyka, działacza społecznego, koleżę, cenionego Towarzystwa.

Rektor, Senat, pracownicy i studenci Akademii Wychowania Fizycznego w Warszawie

Z głębokim żalem zawiadamiamy, że w dniu 15 lipca 1976 r. zmarł

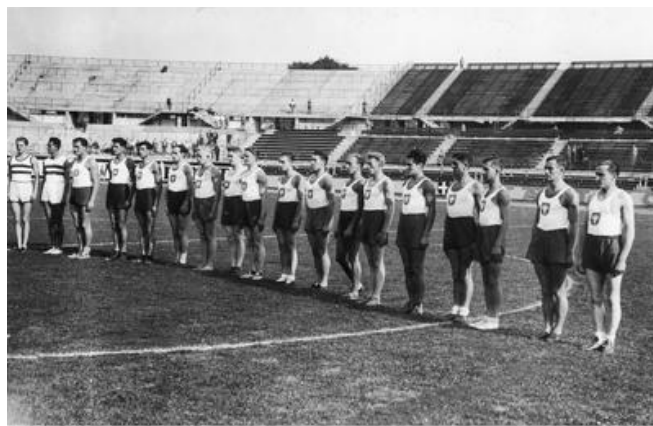
doc. dr ANTONI MOROŃCZYK

docent w Akademii Wychowania Fizycznego w Warszawie, b. wieloletni wiceprezes d/s. Szkolenia PZLA, wielokrotny reprezentant Polski, Zasłużony Mistrz Sportu, Zasłużony Działacz Kultury Fizycznej, odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Medalem X-lecia PRL, Złotą Odznaką Janka Krasickiego, Złotą Odznaką Honorową PZLA oraz wieloma innymi odznaczeniami.

Zmarły był wybitnym szkoleniowcem i jednym z twórców powojennej reprezentacji Polski, wychowawcą młodzieży, wspaniałym człowiekiem.

Proszę jego pamięć!

Zarząd, działacze i pracownicy Polskiego Związku Lekkiej Atletyki

Opis obrazu: Reprezentacja Polski na stadionie przed zawodami lekkoatletycznymi mężczyzn Austria-Polska w Wiedniu (1932). Widoczni m.in.; Janusz Kusociński (1. z prawej), Antoni Morończyk, Klemens Biniakowski, Antoni Maszewski.

MOROŃCZYK Antoni (11 V 1914 Sielec-Bieńków — 15 VI 1976 Warszawa), lekkoatleta — tyczkarz, zaw. Sokoła — Macierzy Lwów, Warszawianki, AZS Kraków, Syreny Warszawa i Ogniwa Warszawa, 6-krotny MP (1935–50), 2-krotny HMP (1948–49), RP, trener; organizator i teoretyk sportu, dr wych. fiz., od 1971 kier. Zakł. Lekkiej Atletyki w AWF w Warszawie; trener w AZS i KS Warszawianka, w l. 1954–58 trener w PZLA; w l. 1958–61 zastępca dyr. Ośrodka Przygotowania Olimpijskiego w Warszawie, w l. 1961–65 kier. wyszkolenia, przew. Rady Trenerów i wiceprezes PZLA. Autor wielu książek m.in. *Skok o tyczce* (1947), *Trening skoków* (1953), *Lekka atletyka* (1966). RŻ: 4,10 m.

10. DH MARIAN SZAJNA (1873-1936)

Marian Szajna ur. 17 sierpnia 1873 r. w Monastercu, zm. 8 stycznia 1936 w Sanoku.

Był wieloletnim członkiem i działaczem sanockiego gniazda Polskiego Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół” od końca XIX wieku; członek komisji pływackiej; prowadził zajęcia z ćwiczeń w sanockim gnieździe zarówno w okresie zaboru (prócz niego także Władysław Sygnarski), jak i w latach 20. niepodległej Polski (wówczas także m.in. Franciszek Moszoro), członek zarządu (wybrany 15 marca 1902), członek wydziału (do 1904, wybrany 20 marca 1907), długoletni naczelnik i gospodarz gniazda (od 1904, wybierany 1 kwietnia 1909, 24 marca 1911, 7 kwietnia 1913, 1914, 6 lutego 1920), delegat gniazda do Związku i okręgu (wybierany 1909, 1911, 1913, 1920), wiceprezes gniazda (1927; wzgl. zastępca przewodniczącego zarządu 1932, przewodniczący Wydziału Wychowania Fizycznego, Wydziału Gospodarczego, Wydziału Przedsiębiorstw (lata 30.), naczelnik powołanego w 1921 okręgu II sanockiego Dzielniczy Małopolskiej TG „Sokół”. Działał przy budowie siedziby sanockiego gniazda. W tym gmachu prowadził zajęcia gimnastyczne dla sanockich członków „Sokoła”. Odbył wiele kursów w zakresie wiedzy gimnastycznej, m.in. w Czechach. 30 października 1904 był jednym z dwóch reprezentantów Sanoka na uroczystości odsłonięcia Kolumny Adama Mickiewicza we Lwowie. Łącznie przepracował 43 lata w działalności sokolej.

W 1912 został organizatorem i komendantem Stałej Drużyny Sokolej (SDS). Po wybuchu I wojny światowej został powołany do szeregów c. i k. armii w pierwszych dniach mobilizacji. U kresu wojny, wraz z kpt. Franciszkiem Stokiem był organizatorem polskiej siły zbrojnej, a dowodzone przez nich pierwsze patrole polskie rankiem 1 listopada 1918 r. wyruszyły z gmachu sanockiego „Sokoła” na ulice miasta. Tego samego dnia, wraz kpt. Stokiem, kpt. Antonim Kurką, prezesem sanockiego „Sokoła” Adamem Pytlem i burmistrzem Pawłem Biedką uczestniczył w rozmowach delegacji Rady Miejskiej z dowódcą 45 Pułku Piechoty Austro-Węgier, płk. Maksymowiczem, zakończonych przejściem miejscowych koszar.

Kształcił się w niższym gimnazjum. Wykształcenie zawodowe otrzymał po ukończeniu C. K. Seminarium Nauczycielskiego w Rzeszowie, gdzie zdał maturę 19 sierpnia 1891 r. W 1899 r. zdał egzamin na nauczyciela gimnastyki w szkołach średnich, a w 1900 r. otrzymał patent nauczycielski. Jako nauczyciel pracował kolejno od 1891 r. w Dobromilu – następnie nieopodal rodzinnej wsi – od 1892 w Siemuszowej, od 1894 r. w Rakowej (ponadto także w Lesku). Później został przeniesiony do Sanoka, gdzie od 1896 pracował jako nauczyciel gimnastyki w 5-klasowej powszechnej szkole ludowej (w połowie 1901 mianowany nauczycielem w szkole ludowej), potem połączonej ze szkołą wydziałową. Od roku szkolnego 1903/1904 uczył gimnastyki jako przedmiotu nadobowiązkowego w C. K. Gimnazjum w Sanoku (w tej szkole gimnastyki uczył także Roman Vetulani, zmarły w 1906), także podczas I wojny światowej do roku szkolnego 1917/1918 (z wyjątkiem roku szkolnego 1916/1917, gdy nie widniał w składzie grona nauczycielskiego), później po odzyskaniu przez Polskę niepodległości w latach 20. II Rzeczypospolitej w przemianowanym Państwowym Gimnazjum im. Królowej Zofii jako nauczyciel przydzielony ze Szkoły Męskiej nr 2 im. Króla Władysława Jagiełły w Sanoku od 1 stycznia 1923 r. uczył nadal gimnastyki, gier i zabaw ruchowych. Wśród uczniów sanockiego gimnazjum zyskał przydomki „Stary Pit” lub „Pitach”. Prowadził też zajęcia gimnastyki dla dzieci w ramach sanockiego koła Towarzystwa Szkoły Ludowej.

Uczył również ćwiczeń cielesnych Seminarium Nauczycielskiego Żeńskiego w Sanoku (szkoła działała w budynku późniejszego II Liceum Ogólnokształcącego im. Marii Skłodowskiej-Curie w Sanoku). Ponadto w godzinach pozaszkolnych (popołudniowych) pracował jako sklepowy w sklepie „Konsum” (zaopatrującego nauczycieli w towary żywnościowe po niższych cenach), powołanym przez prezesa sanockiego „Ogniska” Związku Nauczycielstwa Polskiego, Michała Śliwińskiego. W zawodzie nauczycielskim pracował niespełna 40 lat. Rozporządzeniem Kuratorium Okręgu Szkolnego Lwowskiego z 29 września 1929 r. jako nauczyciel gimnazjalny otrzymał urlop płatny całoroczny dla poratowania zdrowia. Dekretem Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z listopada 1930 r. ze stanowiska nauczyciela gimnazjum w Sanoku został przeniesiony w stan spoczynku.

Działał aktywnie społecznie. Organizował ochotniczą straż pożarną w Sanoku i przez kilka lat był jej prezesem. Organizował harcerstwo w Sanoku; był opiekunem sanockiego hufca, podczas gdy komendantem był Ludwik Bar od 1924 r.. Jako delegat sanockiego „Sokoła” został członkiem wydziału (zarządu) zawiązanego 22 maja 1919 r. Koła Przyjaciół Harcerstwa w Sanoku. W 1910 r. został wybrany członkiem rady nadzorczej Towarzystwa Kredytowego Urzędników i Sług Państwowych w Sanoku. Był wieloletnim myśliwym, traktując łowiectwo w sensie sportowym i znaczeniu racjonalnym, powołał do życia Towarzystwo Łowieckie w powiecie sanockim i był jego prezesem. W okresie II Rzeczypospolitej pełnił funkcję zastępcy komendanta Komendy Małopolskiej Straży Obywatelskiej (komendantem był inż. Władysław Piotrowski). W 1929 był jednym z założycieli sanockiego koła Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego. W 1930 r. został członkiem dyrekcji Kasy Zaliczkowej w Sanoku. Był członkiem wspierającym Katolicki Związek Młodzieży Rękodzielniczej i Przemysłowej w Sanoku.

Otrzymał Medal Pamiątkowy Stowarzyszenia Weteranów Armii Polskiej w Ameryce „W dziesiątą rocznicę”, uzyskał Państwową Odznakę Sportową.

Jego żoną była Aleksandra (ur. 1884, nauczycielka szkolna w Sanoku, córka sanockiego rzemieślnika Aleksandra Piecha, siostra Kazimierza i Tadeusza, także należąca do sanockiego „Sokoła”), z którą miał synów Zbigniewa (1908-1944, urzędnik skarbowy) i Adama (ur. 1910).

Marian Szajna zmarł 8 stycznia 1936 r. Po uroczystym pogrzebie został pochowany w grobowcu rodzinnym Piechów w części „Rymanowski Stary” Cmentarza Centralnego w Sanoku.

Tablica upamiętniająca
na gmachu sanockiego „Sokoła”

Grobowiec rodzin Piech i Szajna

11. DH LEON STUDZIŃSKI (1832-1914)

Leon Studziński ur. się w 1832 r. w Ułazowie, zm. 7 listopada 1914 r. w Krakowie. Legitymował się herbem szlacheckim Prus. W 1852 r. zdał egzamin dojrzałości w C. K. Gimnazjum w Przemyślu. Ukończył studia na Wydziale Prawa Uniwersytetu Lwowskiego.

W 1888 r. z urzędu wsparł ideę założenia sanockiego gniazda Polskiego Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół” w Sanoku i był jego członkiem w pierwszej połowie lat 90.

W okresie zaboru austriackiego w ramach autonomii galicyjskiej wstąpił do służby państwowej. Pełnił funkcję *Kreiskommissara* w Krakowie. Sprawował urząd starosty c. k. powiatu skałackiego. Następnie od 1872 r. do 1896 r. przez okres ćwierćwiecza sprawował urząd c. i k. starosty powiatu sanockiego. W tym czasie był przewodniczącym C. K. Rady Szkolnej Okręgowej w Sanoku, prezydującym C. K. Powiatową Komisją Szacunkową. Udzielił wsparcia przy stworzeniu Szpitala Powiatowego w Sanoku pod koniec lat 70.

Po ustanowieniu Państwowego Gimnazjum Męskiego im. Królowej Zofii w Sanoku Studziński udostępnił swoje biuro celem zapisów do klasy pierwszego, historycznego rocznika. Był członkiem C. K. Towarzystwa Gospodarskiego we Lwowie. W 1889 r. został członkiem wydziału założonego wówczas w Sanoku oddziału Towarzystwa Prawniczego, a 19 stycznia 1895 r. został wybrany członkiem wydziału tegoż. Był także członkiem zwyczajnym Macierzy Szkolnej dla Księstwa Cieszyńskiego. W czerwcu 1896 r. został wybrany przewodniczącym wydziału Towarzystwa Pomocy Naukowej w Sanoku, zasiadał we władzach tego stowarzyszenia do końca tego roku. Był członkiem i przewodniczącym sanockiego biura powiatowego Stowarzyszenia Czerwonego Krzyża mężczyzn i dam w Galicji.

Otrzymał tytuł c. k. radcy Namiestnictwa. Uchwałą Rady Miasta Sanoka z 24 sierpnia 1874 r. otrzymał tytuł Honorowego Obywatela Królewskiego Wolnego Miasta Sanoka „w uznaniu prawości obywatelskiej, licznych dowodów przychylności dla dobra miasta i położonych koło oświaty ludowej zasług”. Był także honorowym obywatelem Rymanowa, Bukowska.

Z dniem 1 września 1896 przeszedł w stan spoczynku. Następnie przeniósł się wraz z rodziną na stałe do Krakowa. Zamieszkiwał w domu przy ulicy Mikołaja Kopernika 10.

Po jego ustąpieniu z posady starosty sanockiego, we wrześniu 1896 r. na posiedzeniu Rady Miasta Sanoka Artur Goldhammer w imieniu Magistratu przedstawił wniosek o powstanie fundacji imienia Leona Studzińskiego, mającą wspierać ubogich i niezdolnych do pracy obywateli Sanoka; w związku z tym władze przekazały 1000 koron, które Studziński miał dysponować w zamierzonym celu, zaś rada przyjęła wniosek. Fundacja Dobroczynna im. Leona Studzińskiego powstała w 1896. Kwota z ustanowionej wieczystej fundacji była rozdzielana ubogim w dniu imienin patrona.

Zmarł 7 listopada 1914 w Krakowie, spoczywa w grobowcu rodzinnym na Cmentarzu Rakowickim w Krakowie (kwatery X, rząd wschodni).

Jego żoną była Jadwiga z domu Gałęcka (zmarła 12 grudnia 1910 w Krakowie). Ich dziećmi byli: Wanda (po mężu Pawlikowska, żona radcy sądu krajowego), Zygmunt (kontroler poczt w Krakowie, zm. 1954), Władysław (1879-1964, urzędnik).

12. DH DR KAROL PETELENZ (1847-1930)

Karol Józef Petelenz ur. się w 1847 r., zm. w 1930 r. Był synem Antoniego (-1855, urzędnik skarbowy) i Pulcherii z domu Rogalskiej. Jego braćmi byli: Ignacy (1850-1911, nauczyciel, zoolog, polityk), Rudolf (1852-1919), Leonard (1854-1914, pułkownik cesarskiej i królewskiej Armii).

Był inicjatorem, współzałożycielem i pierwszym prezesem sanockiego gniazda Polskiego Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół”, w latach 1889-1890. Po wyjeździe z Sanoka do Stryja otrzymał tytuł członka honorowego sanockiego „Sokoła”. Jego nazwisko zostało umieszczone w drzewcu sztandaru TG Sokół w Sanoku, na jednym z 125 gwoździ upamiętniających członków.

Dr filologii, został nauczycielem. Ze stanowiska c. k. profesora Gimnazjum św. Jacka w Krakowie, postanowieniem cesarza z 7 sierpnia 1888 r. został mianowany na stanowisko dyrektora C. K. Gimnazjum Męskiego w Sanoku i pełnił je do listopada 1890 r. W szkole uczył języka niemieckiego. Przed 1894 r. uczył także w C. K. Gimnazjum w Jaśle. Postanowieniem cesarza z 21 sierpnia 1890 r. został przeniesiony z Sanoka na stanowisko dyrektora C. K. Gimnazjum w Stryju, które pełnił do 1904 r. Później był dyrektorem IV Gimnazjum we Lwowie (od 26 czerwca 1904 r. do 1 września 1906 r., oraz dyrektorem i właścicielem Wyższego Realnego Gimnazjum Męskiego we Lwowie im. Adama Mickiewicza. Prowadził tzw. „Gimnazjum Petelena” we Lwowie (początkowo w budynku przy ul. Ossolińskich 11, następnie w wybudowanym przez siebie gmachu przy ul. Senatorskiej).

Przed 1888 r. został członkiem Komisji dla Historii Oświaty i Literatury w Polsce w Akademii Umiejętności w Krakowie. Był członkiem zwyczajnym Macierzy Szkolnej dla Księstwa Cieszyńskiego. Członek Komisji dla Historii Oświaty w Polsce w Akademii Umiejętności w Krakowie, autor m.in. podręczników do nauki języka niemieckiego. Zasiadał w C. K. Radzie Szkolnej Okręgowej jako reprezentant zawodu nauczycielskiego. Był zastępcą przewodniczącego Szkolnej Rady Okręgowej we Lwowie.

Został odznaczony Orderem Żelaznej Korony III klasy.

Został pochowany na Cmentarzu Łyczakowskim we Lwowie.

Był dwukrotnie żonaty. Jego pierwszą żoną była Franciszka Maria Michalina z domu Kobuzowska herbu Mora (zm. 1 marca 1890 w wieku 33 lat, pochowana w Kobylanach). Ich dziećmi byli Czesław (1879-1949, komandor Marynarki Wojennej, publicysta, działacz morski), Maria (po mężu Stobiecka). Drugą żoną była Zofia z domu Łukasiewicz herbu Łada, z którą miał syna Romana.

13. DH DR JERZY PIETRZKIEWICZ (1888-1940)

Jerzy Pietrkiewicz ur. 1888 r. w Lesku, zm. w marcu 1940 r., dr prawa, adwokat.

Ostatni przedwojenny prezes sanockiego „Sokoła” – 1936-1939.

Mieszkał w Sanoku przy ul. Kościuszki 28. Umieszczony na liście przysięgłych Miasta Sanoka w roku 1937.

Sekretarz sanockiego koła endeckiego (Stronnictwo Narodowo-Demokratyczne, a w latach dwudziestych Związek Ludowo-Narodowy) - kandydat do sejmu w 1928 r. z listy katolicko-narodowej.

Aresztowany we wrześniu 1939 r. przez okupanta niemieckiego (dowództwo I Dywizji Górskiej), wywieziony do obozu koncentracyjnego Weimar-Buchenwald, gdzie zginął.

